

การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอ ยางสีสุราษ จังหวัดมหาสารคาม

Construction of a Civil Society Organization Network at District Level. A Case Study of Yang Si Surat District, Maha Sarakham Province.

ชวัลิต ทิพมอม¹, ชนพูกษ์ ชามารตนา²

Chawalit Tippamom¹, Thanapauge Chamaratana²

Received: 17 January 2019

Revised: 3 March 2019

Accepted: 6 April 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมอำเภอยางสีสุราษ จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีหน่วยเคราะห์ในระดับองค์กร คือ ตัวแทนกลุ่ม หรือองค์กรในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน จาก 16 องค์กร ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกใน 3 เรื่อง ได้แก่ 1. เป็นตัวแทนหน่วยงานหลายส่วน 2. มีประเดิมเฉพาะในการทำงาน และ 3. มีการทำงานประชาสังคมระดับ อำเภออย่างต่อเนื่อง ในส่วนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยโปรแกรม ATLAS.ti ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการใช้แหล่งบุคลที่ต่างกัน เวลาต่างกัน และสถานที่ต่างกัน ผลการวิจัย พบร่วม การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนระดับพื้นที่ของอำเภอยางสีสุราษ จังหวัด มหาสารคาม เกิดขึ้นจากปัจจัยสาเหตุ 5 ประการ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน นโยบายของ หน่วยงานรัฐ การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก สถานการณ์ปัจจุบันเป็นตัวกำหนด และความ ต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกระตุ้นให้ เกิดการรวมตัว การสร้างจุดร่วม การแสวงหาแกนนำ การแสวงหาสมาชิก การเตรียมเครือข่าย การสร้าง ความผูกพัน และการพัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน

คำสำคัญ : องค์กรภาคประชาชนสังคม, เครือข่ายทางสังคม, ประชาสังคม

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 093-5373232, E-mail:chawchaw_chawalit@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 091-0562317, E-mail: thanacha@kku.ac.th

¹ Student Master of Arts Program Student, Social Development Program, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University, 093-5373232, E-mail:chawchaw_chawalit@hotmail.com

² Assistant Professor of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University, 091-0562317, E-mail: thanacha@kku.ac.th

Abstract

The objective of this qualitative research was to investigate the prospects of setting up a civil society organization network at Yang Si Surat District. Currently, an organization level analysis unit serves as the representative of organization in the area. Data was collected using in-depth interviews and participatory observation with 16 key informants from 16 organizations. Three criteria were used during the selection process: there had to be a variety of representatives from various agencies, there had to be specific issues in the workplace, and applicants had to have worked continuously in civil society at the district level. The data was analysed by using content analysis supported by ATLAS.ti. The accuracy of the data was checked using different personal data sources at different times and locations. The result showed it was conducive to establish a district civil society organization network at Yang Si Surat District. There were five enabling factors: role of positioning, government policy statements, support from outsourcing agencies on founding of the organization, problem situation, and demand for accomplishing a common goal. The seven steps of the process of network construction consisted of promoting integration, setting a common aim, identifying a leader, identifying members, arranging the organizational network, improving a connection, enhancing capabilities, and disseminating the result.

Keywords: Civil Society Organization Network, Social Network, Civil Society.

บทนำ

ปัจจุบันมีพื้นที่ระดับอำเภอจำนวนมากในประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาผู้สูงอายุ ปัญหาการเกษตร ปัญหามลพิษจากขยะมูลฝอย ปัญหาที่ดินซื้อขาย แลบปัญหาอุบัติเหตุ แต่ที่ผ่านยังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหา ให้บริการสนับสนุน และช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง เนื่องจากยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการนำไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงยังมีข้อจำกัดในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน (สภาพัฒนาฯ 2560) เพราะฉะนั้น ลักษณะสังคมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในครอบครัว เครือญาติ หรือพื่นบ้านเดียวกันจะช่วยเหลือกันให้รอดพ้นจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ (ชนสัคค สุวรรณอัจฉริย, 2549) ด้วยเหตุนี้

จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันของประชาชนในอำเภอ ไม่ว่าจะเป็นภาคีความร่วมมือในส่วนราชการ ท้องถิ่น ห้องที่ และชาวบ้าน ในลักษณะ “เครือข่ายองค์กรประชาชนสังคมระดับอำเภอ” (สภาพัฒนาฯ 2560) มีการดำเนินงานเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือ ในการทำงานหนุนเสริมพื้นที่และประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในอำเภอ (ประภาส ปั่นดับแต่ง, 2557) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากประสบการณ์ร่วมเดียวกัน มีการขยายเครือข่ายทั้งแนวราบและแนวตั้ง มีการเชื่อมโยงกันอย่างกว้างขวาง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ เชิงแลกเปลี่ยน (ชนพฤกษ์ ชามะรัตน์, 2554)

ดังนั้น การศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน จึงมีความสำคัญที่ใช้เป็นบทเรียน หรือความรู้สำหรับพื้นที่อำเภออย่างสีสุราษ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำไปขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนในระดับตำบล และนำไป

เป็นความรู้ในการถ่ายทอดขยายผลให้กับพื้นที่อำเภออื่นที่มีความสนใจต่อไป

ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญที่เลือกพื้นที่อำเภอ ยางสีสุราษ เป็นพื้นที่ในการศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับอำเภอ เพราะอำเภอ ยางสีสุราษ เป็น 1 ใน 13 อำเภอ ของจังหวัดมหาสารคาม ที่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับอำเภอ เพื่อรวมกันแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของคนในอำเภอ ยางสีสุราษ และเพื่อต้องการพัฒนาอำเภอ ยางสีสุราษ ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมอำเภอ ยางสีสุราษ มีปัจจัยการมา รวมกันจากหลายสาเหตุปัจจัย นอกจากนั้นในกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม อำเภอ ยางสีสุราษ ยังมีกระบวนการสร้างที่เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน

จากปรากฏการณ์ที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึง สนใจศึกษาปรากฏการณ์การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม อำเภอ ยางสีสุราษ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ ปัจจัย และขั้นตอน การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ ยางสีสุราษ จังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม อำเภอ ยางสีสุราษ จังหวัดมหาสารคาม

การพัฒนาการอุปกรณ์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารประเดิมหลัก คือ การสร้างเครือข่ายทางสังคม ที่ใช้อธิบายการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม ในการแก้ปัญหาระดับพื้นที่ อำเภอ

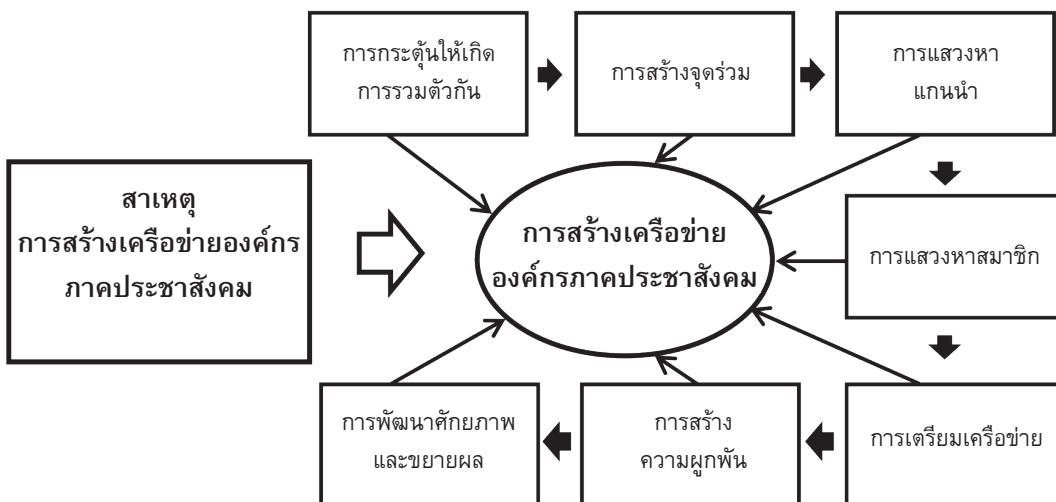
การสร้างเครือข่ายจะเกิดจากสาเหตุ 4 ประการ ประกอบด้วย การจัดตั้งและสนับสนุน โดยหน่วยงานต่างๆ หรือเกิดจากผู้ให้บุปผาณ

หรือการกำหนดนโยบาย และอาจเกิดจากการ ตอบสนองพื้นที่ ทั้งนี้การทำงานและกิจกรรมจะมี ความเป็นทางการ มีระเบียบ และมีโครงสร้างความ สัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นแนวตั้ง รวมถึงเกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติ ผ่านการร่วมมือ การเรียนรู้ สื่อสาร และแก้ไขปัญหา ทั้งนี้การทำงานต้องเป็นไปอย่าง อิสระ ไม่มีการครอบงำ ทำให้ความสัมพันธ์มี ลักษณะแบบแనวนราบที่ไม่ชัดช้อน นอกจากนั้นอาจ เกิดจากสถานการณ์เป็นตัวกำหนด ทำให้เกิดการ เรียนรู้ร่วมมือแก้ไขปัญหา รวมถึงการต่อรอง ต่อสู้ ปักป้อง รักษาสิทธิ และปรับบทบาทต่อการพัฒนา (พระมหาสุทธิ์ อาจารย์, 2547) ตลอดจนต้องการ ผู้ให้บรรลุเป้าหมาย เพราะการทำงานจะไม่ สามารถดำเนินการได้เพียงคนเดียวลำพัง ต้องมี การรวมตัวของคนส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมงาน ประযุชน์ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนทรัพยากร่วมกัน ทำให้บรรลุเป้าหมาย (ชนพุกษ์ ชามะรัตน์, 2554)

ขณะเดียวกันการสร้างเครือข่ายให้ประสบความ สำเร็จต้องดำเนินการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ การกระตุ้น ให้เกิดการรวมตัวกัน โดยใช้วิธีการจัดเวทีประชุม เวทีสัมมนาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบ กิจกรรม ปัญหา พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และค้นหาแนวทาง แผนการทำงาน ในการแก้ไขปัญหา การสร้างจุดร่วม โดยการ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์การก่อตั้ง มีประเด็น ปัญหาร่วมกัน และผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่าง ชัดเจน การแสวงหาแก่น้ำ ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อทำหน้าที่ผลักดันการทำงาน มีการกำหนด บทบาท กำหนดเป้าหมาย กำหนดแผน และ กำหนดผู้ประสานงานหลักที่มีหน้าที่ชี้แจงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผลประโยชน์ให้สมาชิกได้รับรู้และ ขยายสมาชิก การแสวงหาสมาชิก โดยค้นหาได้จาก ความสัมพันธ์เดิมที่มีอยู่แล้ว หางานการสื่อสาร สาธารณะ จัดสัมมนา เปิดเวที หรือจะหาแนวร่วม แบบความสัมพันธ์ตัวต่อตัวโดยให้แก่น้ำไปค้นหา คนที่คิดคล้ายกัน เคยทำงานลักษณะเดียวกัน การที่จะให้แนวร่วมสนใจความมีการซึ่งแจ้งให้สมาชิก

รับรู้ สร้างแรงจูงใจ โดยการจัดอบรมให้ความรู้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) รวมถึงต้องมีการเตรียมกลุ่มหรือเครือข่าย ให้ได้รับรู้วิธีการแก้ไขปัญหา ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล และการสื่อสารร่วมกันจนเกิดความไว้เนื้อเชื่ोใจต่อ กัน ตลอดจนการสร้างความผูกพันและพัฒนาความ สัมพันธ์ของเครือข่าย โดยการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การสร้างข้อตกลง การบริหารร่วมกัน การกำหนด

วัตถุประสงค์ การกำหนดบทบาท และการวางแผน ทำกิจกรรมร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพและ ขยายผลการทำงาน โดยการพัฒนาทักษะและ ศักยภาพ ผ่านการดูงาน การอบรม และการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างรูปธรรม และทำให้เกิด การจัดตั้งองค์กรใหม่ (นิฤทธิ์ นิราตร, 2543) รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการ วิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีหน่วยวิเคราะห์ในระดับองค์กร คือ กลุ่มหรือ องค์กร ประกอบด้วย โรงพยาบาลสีสุราษฎร์ฯ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานท้องถิ่น อำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสีสุราษฎร์ฯ องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชุมชนกำนันผู้ใหญ่บ้าน และโรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ตัวแทนกลุ่ม องค์กร และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน ในพื้นที่ อำเภอสีสุราษฎร์ฯ จังหวัดมหาสารคาม คัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกใน

3 เรื่อง ได้แก่ 1. เป็นตัวแทนหน่วยงานหลักส่วน 2. มีประเด็นเฉพาะในการทำงาน และ 3. มีการ ทำงานประชาสังคมระดับอำเภออย่างต่อเนื่อง

สำหรับการเก็บข้อมูล ก่อนลงไปสัมภาษณ์ เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้มีการเข้าร่วม เวทีประชุมของคณะกรรมการระดับอำเภอ เพื่อเข้าไป แนะนำตัวทำความรู้จักกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ขณะที่ เข้าร่วมได้มีการสังเกตทำท่าทีของผู้เข้าร่วมประชุม เช่น การแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ภาระทาง สีหน้า หรือการแสดงออกต่างๆ ต่อมา ผู้วิจัยจึงโทรศัพท์เพื่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามรายชื่อในทำเนียบคณะกรรมการ เมื่อผู้วิจัยได้ ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัย ได้แนะนำตัวต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ชี้แจงความเป็นมา

วัตถุประสงค์ และผลที่จะได้รับจากการวิจัย นอกเหนือนั้นผู้วิจัยได้นำอภินิหารให้ข้อมูลสำคัญทราบ ว่ามีการตัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากรายชื่อที่ระบุไว้ในทำเนียบคณะกรรมการสภा�อักษะพง เบื้องแรง คนอำเภออย่างสิ่งราชการ แล้วได้รับการติดต่อมาจากฝ่ายเลขานุการที่ทำหน้าที่ประสานงานหลัก ที่ระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เข้าร่วมการทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีการอธิบายยืนยันถึงจริยธรรมในการวิจัยของผู้วิจัย ที่จะดำเนินการปกปิดชื่อหรือเนื้อหา ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้เป็นความลับ ต่อจากนั้นผู้วิจัยจึงได้เริ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก ในขณะการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้มีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยมีการสังเกตทำที่ขณะสัมภาษณ์ และมีการสังเกตบริบทแวดล้อมขณะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งในสถานที่ทำงาน หรือบ้านพักอาศัย หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้มีการแสดงความขอบคุณให้ข้อมูลสำคัญ

เมื่อเก็บข้อมูลครบถ้วน ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แหล่งข้อมูลต่างกัน (Data Sources Triangulation) ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากตัวแทนโรงพยาบาลอำเภอ ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตัวแทนการปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนประชาชน หลังจากนั้นจึงได้มีการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุปร่วมข้อมูลจากการถอดเทปบันทึกเสียง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ซึ่งจัดพิมพ์ข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft Word และป้อนเข้าสู่โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti

อ้าง งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE613016

ผลการวิจัย

เมื่อได้ดำเนินการศึกษาการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม ระดับพื้นที่เขตอำเภอ ยางสีสุราษ จังหวัดมหาสารคาม พบร่วม การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม ระดับพื้นที่เขตอำเภอ ยางสีสุราษ จังหวัดมหาสารคาม มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ สาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ และการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม ระดับพื้นที่ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

1. สาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่

สาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ เกิดขึ้นจากปัจจัยสาเหตุ 5 ประการ ดังนี้

1.1 บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน

บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน เป็นหนึ่ง

ปัจจัยสาเหตุที่ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ มีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน ในเรื่องระบบการทำงานด้านสุขภาพระดับอำเภอ (District Health System) ซึ่งทำหน้าที่บูรณาการ ทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนภายใต้บริบทพื้นที่ โดยกระบวนการจัดการความรู้และชื่นชม รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนพึ่งตนเองได้ ทำให้เกิดสุขภาวะของประชาชน (สำนักงานบริการสาธารณสุข, 2570) นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล ที่มีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจงานของกองสาธารณสุข ทำหน้าที่ดูแลเรื่อง ประเด็นระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ หรือประเด็นการจัดการขยะมูลฝอย หรือจะเป็นเจ้าหน้าที่เทศชารโรงโรงพยาบาลอำเภอ มีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน ในเรื่องงานคุ้มครองผู้บริโภค จึงทำให้เป็นปัจจัยสาเหตุเข้ามาร่วมเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7 ที่ว่า

“สภาอัษฎางงฯ เกอจะดูว่ามีประเด็นงานอะไรที่เกี่ยวข้องกับงานเจ้าหน้าที่ เกสัชกรบ้าง ซึ่งมีการอาหารปลดภัยที่จะทำงานคุ้มครองผู้บริโภค พึง Leyde ได้ไปเข้าร่วมด้วย” (สัมภาษณ์เมื่อ 14 มิถุนายน 2561)

1.2 นโยบายของหน่วยงานรัฐ

เมื่อกล่าวถึงนโยบายของหน่วยงานรัฐ มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นสิ่งกระตุ้นหรือเป็นปัจจัยสาเหตุให้เกิดการการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ เมื่อฉันตัวอย่างของหน่วยงานท้องถิ่น และท้องที่ในอำเภออย่างสีสุราษ มีการดำเนินงานตามนโยบายชาติ นโยบายกระทรวงมหาดไทย และนโยบายจังหวัดมหาสารคาม ที่เน้นให้มีการจัดการขยาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของพื้นที่อำเภออย่างสีสุราษที่มีความต้องการดำเนินงานนโยบาย 4 ดี ได้แก่ สุขภาพดี สังคมดี เศรษฐกิจดี และสิ่งแวดล้อมดี ซึ่งนโยบาย 4 ดี เกิดขึ้นจากนายอำเภอได้ปรับใช้รูปแบบการทำงานที่ได้จากการศึกษาดูงาน โดยนำมากำหนดใช้ในพื้นที่ให้ห่วงงานภาคส่วนราชการ ท้องถิ่น และท้องที่ ได้รวมมือกันดำเนินการตามนโยบาย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12 ที่ว่า

“ประเด็นเรื่องของขยาย เป็นประเด็นแรก เพราะขยายเป็นนโยบายของนายอำเภอคนเก่า ที่มีนโยบายทำเรื่อง 4 ดี ของอำเภออย่างสีสุราษ คือ สุขภาพดี สังคมดี เศรษฐกิจดี และสิ่งแวดล้อมดี ถ้าสิ่งแวดล้อมดีก็มุ่งเป้าไปที่เรื่องขยาย เพราะขยาย เป็นปัญหาระดับอำเภอ ระดับประเทศไทย และเป็นนโยบายของรัฐบาล ต้องการขับเคลื่อนเรื่องขยาย” (สัมภาษณ์เมื่อ 18 มิถุนายน 2561)

1.3 การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก

การดำเนินงานของอำเภออย่างสีสุราษ ในประเด็นการจัดการขยายมูลฝอย มีความสอดคล้องกับประเด็นการทำางขององค์กรภาคประชาสังคมระดับจังหวัด ในนาม “เครือข่ายอัษฎางง เป็นแรง คนสาธารณะ” จึงได้เกิดความร่วมมือในการ

สนับสนุนพื้นที่อำเภออย่างสีสุราษ ให้สามารถจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนบุคลากรในการช่วยเหลือสนับสนุนให้มีการจัดกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับอำเภอ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนทุกภาคส่วนในอำเภออย่างสีสุราษ รวมถึงช่วยสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานประเด็นการจัดการขยายมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมในระดับอำเภออย่างสีสุราษ ให้ครอบคลุมทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน และสนับสนุนให้เกิดการก่อตั้ง “สภาอัษฎางง เป็นแรง คนอำเภออย่างสีสุราษ” ที่สร้างความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลอย่างสีสุราษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน และภาคประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอำเภออย่างสีสุราษ และสร้างจิตสำนึกให้คนอำเภออย่างสีสุราษรักบ้านรักเมืองของตนเอง

1.4 สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนดการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาในอำเภออย่างสีสุราษที่ผ่าน ก่อนตั้งเป็นสภาอัษฎางง เป็นแรง คนอำเภออย่างสีสุราษ หน่วยงานส่วนราชการต่างๆ มีการลักษณะการแก้ไขปัญหาแบบต่างคนต่างทำ หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงไม่ให้ความสำคัญเน้นทำงานเฉพาะพื้นที่ไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน การทำงานไม่เกิดรูปร่างที่จับต้องได้ เพราะไม่มีการติดตามการดำเนินงาน จึงทำให้คนในอำเภออย่างสีสุราษมีการจัดเวทีประชุมพูดคุยในการระดมปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม โดยในที่ประชุมมีการคัดเลือกปัญหาการจัดการขยายมูลฝอย เนื่องจากปัญหาขยายมูลฝอยได้ส่งผลกระทบครอบคลุม 7 พื้นที่ตำบล ซึ่งตำบลที่มีรถเก็บขยะจะต้องสูญเสียงบประมาณในการจัดการขยายถึงปีละ 20,000 บาท นอกจานั้นตำบลไหนที่ไม่มีรถเก็บขยะ ก็จะเกิดปัญหาการนำขยะไปทิ้งในบ้านโคลกสาธารณะ ทำให้เกิดปัญหาสาธารณสุขในระยะปัจจุบันเป็นอันตรายตามธรรมชาติ

1.5 ความต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

คนในอำเภอ Yang สีสุราษฎร์ได้ร่วมมือกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ที่ต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอำเภอรวมกัน ทำให้คนในอำเภอเมืองนี้มีจิตสำนึก มีระเบียบวินัย และมีพฤติกรรมที่ดี ช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีความน่าอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้คนในอำเภออยู่ดี กินดี สุขภาพดี และเศรษฐกิจดี มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน พึงตนเองได้โดยไม่ต้องรอคอยการช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ

2. การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมระดับพื้นที่

การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมระดับพื้นที่ กรณีศึกษา อำเภอ Yang สีสุราษฎร์ จังหวัดมหาสารคาม มีกระบวนการการทำงานดำเนินงานจำนวน 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 กระตุ้นให้เกิดการรวมตัว

เริ่มจากนายอำเภอ Yang สีสุราษฎร์เชิญชวนผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเวทีนโยบาย 4 ด้านในที่ประชุมมีการซึ่งแจงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดของโครงการ ให้หน่วยงานราชการ สาธารณสุข โรงเรียน ผู้นำท้องที่ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้เข้าใจรายละเอียด เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเกิดจิตสำนึกที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการระดมปัญหา ค้นหาแนวทางทางแก้ไขปัญหา คัดเลือกคณะกรรมการ และมีการตั้งคณะกรรมการทำงานระดับอำเภอโดยนายอำเภอ

2.2 การสร้างจุดร่วม

เริ่มจากการค้นหา “ปัญหาร่วม” เพียงปัญหาเดียวที่ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่อำเภอ Yang สีสุราษฎร์ คือ ปัญหายาเสื่อมฟอยล์ ซึ่งมีการคัดเลือก “ผู้ประสานงานหลัก” ทำหน้าที่ประสานงาน เชื่อมโยงผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสื่อมฟอยล์ในระดับอำเภอ นอกจากนั้นพื้นที่ตำบลทั้ง 7 แห่ง ในเขตการปกครองของอำเภอ Yang สีสุราษฎร์จะต้องมีการทำหน้าที่ร่วมกันในการ

แก้ไขปัญหายาเสื่อมฟอยล์จำนวน 1 หมู่ เพื่อเป็น “พื้นที่ร่วม” ให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด ประชาชน และผู้นำชุมชนได้ทำงานร่วมกัน

2.3 การแสวงหาแกนนำ

ในขั้นตอนนี้ ได้มีเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมเพื่อค้นหาแกนนำ โดยการลงชื่อตัวยศความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ในประเต็นปัญหาที่แต่ละคนมีความสนใจ เพื่อคัดเลือกปัญหาที่มีคนร่วมลงชื่อมาที่สุด จึงทำให้มีคณะกรรมการที่เป็นจิตอาสาเป็นแกนนำจำนวน 10 คน ที่มาจากตัวแทนหน่วยงานราชการทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตัวแทนกำนัน ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนโรงเรียน ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และตัวแทนเกษตรกรอำเภอ เมื่อได้แกนนำแล้วได้มีการทำหน้าที่แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน โดยตามความสมัครใจ และดูจากความถนัด ความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละบุคคลที่จะเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และได้มีการทำหนังสือแต่งตั้งแกนนำ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 ที่ว่า

“พยาบาลเป็นเลข เป็นคำสั่งอำเภอ มีครับเป็นประธาน ประธาน คือ กำนัน ดูจากความสามารถ ยกมือเลือก ให้คนอื่นเสนอแล้วรับรอง ยกมือสนับสนุน ไม่บังคับเลือก จะดูจากทำงานหรือไม่” (สัมภาษณ์เมื่อ 12 มิถุนายน 2561)

2.4 การแสวงหาสมาชิก

การแสวงหาสมาชิกจะมีผู้ประสานงานหลักทำหน้าที่ในการค้นหาและซักสวนสมาชิกเข้าร่วม โดยจะค้นหาสมาชิกที่มีบทบาทหน้าที่ประจำที่อยู่ในความรับผิดชอบอยู่แล้วโดยตำแหน่ง ค้นหาจากคนที่เคยทำงานร่วมกันมาก่อนในโครงการต่างๆ ค้นหาจากเพื่อนที่เคยทำงานร่วมกันในสาขาวิชาชีพด้านสาธารณสุข ค้นหาจากคนที่ทำงานเป็นสมาชิกเครือข่ายการทำงานในระดับตำบล ค้นหาจากคนที่มีทักษะ ความสามารถในการทำงาน และในส่วนการชวนสมาชิกจะใช้วิธีการชวน

แบบปากต่อปากโดยชี้แจงในเวทีประชุม ว่าที่ประชุมหัวหน้าส่วน ให้คนที่เข้าร่วมประชุมได้นอกต่อประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก รวมถึงใช้วิธีการทำหนังสือเชิญจากนายอำเภอไปยังหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆ ได้ประชุมชี้แจง คัดเลือกตัวแทนในหน่วยงานหรือองค์กรของตนเองเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยสมาชิกที่เข้าร่วมส่วนใหญ่จะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียน และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2.5 การเตรียมเครือข่าย

การเตรียมเครือข่าย เริ่มจากการประชุมวางแผนเตรียมการทำงานก่อนลงพื้นที่ พร้อมทั้งประเมินสถานการณ์พื้นที่ว่ามีความพร้อมในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด ก่อนที่จะลงพื้นที่ทุกครั้ง มีการศึกษาความรู้จากพื้นที่ด้วยแบบภายนอกแบบการสำรวจในพื้นที่ตำบลขยาย รวมถึงมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน มีการสรุปบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อให้เห็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน และนำข้อมูลจากการดำเนินงานมาใช้ออกแบบแนวทางการทำงาน ทบทวนสมาชิกเก่าใหม่ เพื่อความรวมสมัครใจที่จะดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนั้นยังมีการสื่อสารกันภายในคณะทำงานให้เห็นปัญหา หรือให้เห็นต้นแบบที่ทำงานได้ประสบความสำเร็จ ผ่านช่องทาง LINE กลุ่มคณะทำงานสภาคักแพง เมือง คัน้ำเงือย่างสีสุราษ

2.6 สร้างความผูกพัน

หลังจากนายอำเภอแต่งตั้งรายชื่อคณะทำงาน และสมาชิกสภาคักแพง เมือง คัน้ำเงือย่างสีสุราษ จึงได้ดำเนินการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การประชุมเพื่อเสนอแนะแนวความคิด การ

สร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนนโยบาย การทำงานระดับอำเภอ ออกแบบขั้นตอน กระบวนการทำงาน แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสมที่แต่ละคนมีความถนัด การออกแบบในตำบล เพื่อสร้างความรู้ และกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงาน รวมถึงหนุนเสริม ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 ที่ว่า

“จะไปสร้างกลไก สร้างองค์ความรู้ กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ หนุนเสริม มีการติดตามประเมินผล อยู่อย่างต่อเนื่อง” (สัมภาษณ์เมื่อ 11 มิถุนายน 2561)

2.7 พัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน

การพัฒนาศักยภาพเครือข่าย มีการอบรมวิทยากรระดับตำบลทั้งในและนอกสถานที่ หรือร่วมประชุมกับ “สภาคักแพง เมือง คนมหาสารคาม” เพื่อแลกเปลี่ยนนำเสนองาน และมีการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนภายในและภายนอกอำเภอมาใช้ถ่ายทอดในระดับพื้นที่ตำบล และขยายผลการทำงานมีการขยายประเด็นการทำงานเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ให้ครอบคลุมทั้งอำเภอ จำกเดิม 7 หมู่บ้าน ขยายเป็น 91 หมู่บ้าน ยังมีการขยายประเด็นการทำงานจากประเด็นเดียว เรื่องการจัดการขยะเป็น 9 ประเด็น โดยบูรณาการความร่วมมือกับคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต และระบบสุขภาพอำเภอ (พชอ.) รวมถึงมีการตั้งเครือข่ายระดับตำบล เพื่อดำเนินงานการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม โดยมีนายกองค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นประธาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีบทบาทเป็นคณะกรรมการเครือข่ายระดับตำบล นอกจากการขยายผลการทำงานในพื้นที่ตำบลแล้วอำเภออย่างสีสุราษยังเป็นพื้นที่ในการศึกษาดูงานของพื้นที่อื่นในการบูรณาการการทำงานเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย

สรุปผลการวิจัย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมระดับพื้นที่ เกิดจากปัจจัยสาเหตุ 5 ประการ ได้แก่ 1.บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงาน ที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสนใจเป็นแกนหลักในการทำงานเครือข่าย 2.นโยบายของหน่วยงานรัฐ ช่วยสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายอำเภอ เพราะหน่วยงานราชการต้องการดำเนินงานตามนโยบายที่กำหนดและเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญที่หน่วยงานราชการจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายของตนเอง 3.การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก ที่เข้ามายืนหนี้ใน การสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานลักษณะเครือข่ายและยกระดับการทำงานในกรณีที่มีข้อจำกัดด้านระเบียบงบประมาณ ทักษะ ความรู้ ที่พื้นที่อำเภอังไม่มี 4.สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนด ซึ่งประชาชนในอำเภอเกิดความเป็นเจ้าของปัญหา มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนเอง โดยไม่รอคอยการช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป และ 5.ความต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ที่ต้องการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายระดับอำเภอที่จะช่วยกันพัฒนาอำเภอของตนเองให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ขณะที่ การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมระดับพื้นที่ มีกระบวนการดำเนินงานจำนวน 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นให้เกิดการรวมตัว โดยเริ่มต้นจากนายอำเภอเป็นแกนนำหลักในการประชุมพูดคุย สร้างความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และรวมกันวางแผนการแก้ไขปัญหา โดยมีทีมทำงาน coy สังคมนุน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างจุดร่วม เพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของอำเภอ เริ่มจากการค้นหา “ปัญหาร่วม” มีการคัดเลือก “ผู้ประสานงานหลัก” ทำหน้าที่ประสานงาน เชื่อมโยงผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม และ

การสร้าง “พื้นที่ร่วม” ทำให้ทุกคนในอำเภอได้มีการทำกิจกรรม ช่วยเหลือกัน และเปลี่ยนความรู้กัน ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาแกนนำ จะต้องเกิดจากความสมัครใจที่จะมาทำงานร่วมกันตามความถนัดของตนเอง ขั้นตอนที่ 4 การแสวงหาสมาชิก เกิดขึ้นได้จากความสมัครใจที่ไม่เป็นทางการ ที่มีการซักถามกันของกลุ่มเพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน หรือประชาชนที่มีโอกาสเข้ามาร่วมเป็นสมาชิก เครือข่าย และอาจจะเกิดขึ้นได้ในลักษณะที่เป็นทางการ โดยมีการออกหนังสือราชการเพื่อเชิญหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นสมาชิก เครือข่าย ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมเครือข่าย เพื่อให้แกนนำและสมาชิกเครือข่ายมีความพร้อมในการทำงาน โดยเริ่มจากการวางแผนทำงานร่วมกัน การสร้างความไวร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ และการสื่อสารระหว่างกัน ขั้นตอนที่ 6 สร้างความผูกพัน ระหว่างแกนนำและสมาชิกในเครือข่าย ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน การประชุมวางแผน แบ่งบทบาทหน้าที่ การลงติดตามประเมินผล และการสรุปบทเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ขั้นตอนที่ 7 พัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากภายนอก อำเภอ และนอกอำเภอ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ของคนทำงาน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการถ่ายทอดและขยายผลการทำงานในเครือข่ายระดับตำบล

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยสาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมระดับพื้นที่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาสุทิดย์ อาจารย์ (2547) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายเกิดจากการจัดตั้งและสนับสนุนโดยหน่วยงานต่างๆ และเกิดจากสถานการณ์เป็นตัวกำหนด เกิดจากปัญหาทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมมือแก้ไขปัญหา นอกจากนั้นมี

ความสอดคล้องกับแนวคิดของชนพุกษ์ รามรัตน์ (2554) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายเกิดจากการมุ่งให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีการรวมตัวของคนส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนผลประโยชน์ ซึ่งเหลือ และแลกเปลี่ยนทรัพยากร่วมกัน เช่นเดียวกันนี้ปัจจัยสาเหตุการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ ยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของเกกุสุดา สิทธิสันติสุก (2561) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง เครือข่ายทางสังคมเพื่อการจัดการความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากป่า กรณี ศึกษาเครือข่ายลุมน้ำ จัง จังหวัดล้านนา ที่ชี้ให้เห็นว่า การก่อเกิดเครือข่ายเกิดจากสถานการณ์ความตัดแย้งด้านการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านในลุมน้ำ จัง โดยมีการสนับสนุนจากอดีตศึกษาในเทคโนโลยี ขณะที่ กระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมระดับพื้นที่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ที่ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุต้นให้เกิดความตระหนักในปัญหา การสร้างจุดร่วม การแสวงหาแกนนำ และการแสวงหาแนวร่วมเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย รวมถึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนฤมล นิราตร (2543) ที่เพิ่มเติมกระบวนการสร้างเครือข่ายอีก 3 ขั้นตอน ได้แก่ เตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือข่าย สร้างความผูกพันและพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่าย และพัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน นอกจากนั้นมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของเดือนเพ็ญ คำพวง (2559) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอปากช่อง จังหวัดนราธิวาส ได้ชี้ให้เห็นว่า ขั้นตอนการเกิดเครือข่ายเริ่มจากการประสานความร่วมมือ ให้เข้าร่วมการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น คัดเลือกผู้นำเครือข่าย รวมถึงประชุมระดมความคิดเห็นจากสมาชิกเพื่อวางแผนการทำงาน จัดตั้งคณะกรรมการ

พร้อมแบ่งบทบาทหน้าที่ รวมถึงมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการสนับสนุนช่วยเหลือกันของสมาชิกและหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการติดตามการทำงานโดยการประชุมประจำเดือน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัย ที่พบว่า การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ ยังคงต้องอาศัยนโยบายของหน่วยงานราชการ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกระทรวงมหาดไทย ให้มีการกำหนดนโยบายสร้างความร่วมมือในลักษณะ เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ ระหว่างส่วนราชการ องค์กรปกครองท้องถิ่น ท้องที่ และประชาชน โดยกำหนดให้นายอำเภอ มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษา ผลักดัน สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ และผลักดันให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และปฏิบัติการในพื้นที่ ตลอดจน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้เกิดการขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ ตำบล โดยกำหนดให้ นายกองค์กรบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญที่จะดำเนินการให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ ตำบล และผลักดันให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และปฏิบัติการในพื้นที่ ตลอดจนหน่วยงานราชการในระดับอำเภอ ควรมีการกำหนดนโยบาย ที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ และพื้นที่ ตำบล ตลอดจนองค์กรภาคประชาสังคมระดับจังหวัด ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม และติดตามผลักดัน การสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ อำเภอ และพื้นที่ ตำบล ให้สามารถเกิดขึ้นจริง

ขณะเดียวกัน มีข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติเพื่อให้มีการขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมในระดับพื้นที่ย่ำgeo ระดับตำบล และระดับชุมชน สามารถที่จะมีการรวมตัวกันได้ในหลายสาเหตุ เช่น บทบาทหน้าที่ตามภารกิจงานนโยบายของหน่วยงานรัฐ การจัดตั้งสนับสนุนโดยหน่วยงานภายนอก สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกำหนด และความต้องการบรรลุเป้าหมายเดียวกันซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละบริบทพื้นที่ ในส่วนของการขยายผลการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนสังคมในระดับพื้นที่ย่ำgeo ระดับตำบล กรรมมีปฏิบัติการใน 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นให้เกิดการรวมตัว ขั้นตอนที่ 2 การสร้างจุดร่วม ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาแกนนำ ขั้นตอนที่ 4 การแสวงหาสมาชิก ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมเครือข่าย ขั้นตอนที่ 6 สร้างความผูกพัน ขั้นตอนที่ 7 พัฒนาศักยภาพและขยายผลการทำงาน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณศูนย์ประชาสัมคม และการจัดการองค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์ชั้นนำที่สนับสนุนทุนในการศึกษาปริญญาโท ซึ่งถือเป็นโอกาสได้ทำงานวิจัยฉบับนี้ รวมถึงต้องขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและประเมินผล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนและประสานงาน ให้มีโอกาสเข้าถึงพื้นที่และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นอกจากนั้น ต้องขอขอบคุณคณะกรรมการสภารัฐสภา ที่อนุมัติให้ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทเรียนของสภารัฐสภา ที่ได้รับการนำเสนอในวิจัยนี้จะถูกนำไปใช้เป็นบทเรียนสำคัญให้กับการขยายผล เครือข่ายองค์กรภาคประชาสัมคมระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชนชั้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป
การศึกษา. กรุงเทพฯ : ชั้นเช斯 มีเดีย.

เกศสุดา สิทธิสนันติกุล. (2561). เครือข่ายทางสังคมเพื่อการจัดการความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากป่า
กรณีศึกษาเครือข่ายลุ่มน้ำเจ้า จังหวัดลำปาง. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 16 (1).

чинสัคค สุวรรณอัจฉริย. (2549). เครือข่ายทางสังคม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เดือนเพ็ญ คำพวง (2559). การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 12 (1).

ชนพฤกษ์ ชามระตัน. (2554). การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชนพฤกษ์ ชามระตัน. (2554). หมุดยึดคนกระจาย: เครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน. วารสาร
สังคมลุ่มน้ำโขง, 7 (3).

ชนพฤกษ์ ชามระตัน. (2560). หมุดยึดเด็กไกลบ้าน: บทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำเนินชีพ
ของแรงงานนักเรียนไทยในอสเตรเลีย. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่, 9 (2).

นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประภาส ปั่นตอบแต่ง. (2557). การเมืองภาคประชาชน ขบวนการประชาสังคมในสังคมไทยและบทบาทต่อ
สังคมการเมืองไทย. [อ่อนไลน์] 2560 [อ้างเมื่อ 22 สิงหาคม 2560]. จาก <https://www.academia.edu/31090205/>

พระมหาสุทธิธรรม อาจารย์ (อบอุ่น). (2547). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร :
โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

สภाजักรังสิต บังอร บังอร. (2560). กลไกประชาสังคมระดับอำเภอ จังหวัดมหาสารคาม. บันทึกการประชุมกลไกประชาสังคมระดับอำเภอจังหวัดมหาสารคาม. วันที่ 20 เมษายน 2560
ณ ห้องประชุมสันติวัฒน์ โรงเรียนตักษิลา จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : สภाजักรังสิต บังอร บังอร.
คุณมหาสารคาม.

สำนักบริหารการสาธารณสุข. (2557). การขับเคลื่อนระบบสุขภาพระดับอำเภอ (รสอ.). นนทบุรี : สำนักงาน
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข.